

---

Dit artikel is exclusief voor abonnees, maar we bieden het u gratis aan.

---

**dS +** VRIJDAG 10 APRIL 2020 - BOEKEN



<p>De wereld van 1913: een 'autochrom' van Heinrich Kühn uit Innsbruck in Oostenrijk: de kinderen van de fotograaf op een van de eerste echte kleurenfoto's. <span class="credit">Österreichische Nationalbibliothek/Kühn</span></p>

De wereld van 1913: een 'autochrom' van Heinrich Kühn uit Innsbruck in Oostenrijk: de kinderen van de fotograaf op een van de eerste echte kleurenfoto's. © Österreichische Nationalbibliothek/Kühn

**GESCHIEDENIS 1913, DE TWEDE VERSIE**

## De kunst van het fait divers

Lees De Standaard voor maar € 1!  
Florian Illies kreeg acht jaar geleden een staande ovatie voor zijn boek over het jaar 1913. Hij kon [Meer info](#)

het niet laten om een bisnummer te geven. PETER JACOBS



**FLORIAN ILLIES**

**Het laatste gouden jaar. Nog meer 1913.** Vertaald door Ralph Aarnout, Atlas Contact, 320 blz., 22,99 € (e-boek 9,99 €). Oorspronkelijke titel: '1913. Was ich unbedingt noch erzählen wollte'.

★★★★★

Hij bekent het al in de Duitse titel: hij had 'unbedingt' nog meer te vertellen over het jaar 1913, genoeg om een tweede boek te vullen. Hij, dat is Florian Illies (48), een Duits kunsthistoricus en cultuurjournalist, die ook kortstondig actief was als kunsthandelaar en uitgever. In 2012 werd hij wereldberoemd met *1913. Het laatste gouden jaar van de twintigste eeuw*. In 2018 publiceerde hij nog zo'n boek; twee jaar later ligt ook dat in Nederlandse vertaling voor: *Het laatste gouden jaar. Nog meer 1913*.

Het is geen vervolg, maar een alternatieve versie. De boeken zijn als een tweeling. Je kan ze met plezier allebei lezen, maar evengoed volstaat het één van de twee te kiezen. Beide zijn originele chronologische collages van culturele feiten en faits divers waarmee Illies het portret van een sleuteljaar in de recente geschiedenis schetst, namelijk het jaar voor de Grote Oorlog.

Illies zet netjes zijn kroniek maand na maand verder. Het fragmentarische opzet is identiek, maar de cast van de tweede *1913* is grotendeels anders. Illies bericht over het leven van schrijvers en beeldende kunstenaars, Karen Blixen en Egon Schiele bijvoorbeeld, maar ook filmsterren en politici, royals, wetenschappers (Niels Bohr) en componisten (vrouwenverslinder Puccini). Mata Hari treedt op, Astrid Lindgren is vijf jaar oud. Coco Chanel lanceert zich in de couture met geld van haar minnaar Boy Capel. Het 'scenario' van *Jules et Jim* wordt geschreven. De skivakantie van pa en ma Hesse wordt bij gebrek aan sneeuw afgebroken. *Le sacre du printemps* gaat in première; *Dood in Venetië* wordt gerecenseerd en het woord pederastie valt; de kinderen van danseres Isadora Duncan verdrinken in een stom auto-ongeluk. Gorki en Lenin beramen op Capri de revolutie; in Nice wordt het Hotel Negresco geopend.

## Neurasthenie

Op 18 januari viert in Cody, Wyoming, Jackson Pollock zijn eerste verjaardag. Hij eet pasta met tomatensaus. Het tafelkleed is het werkelijke *Drip painting number 1*, voegt Illies aan die korte dienstmededeling toe. In diezelfde maand voert hij Hugo von Hofmannsthal op, ooit een literaire ster, in 1913 een vergeten man – en een stuk chagrijn dat in een wereld van gisteren leeft. De toekomst en het verleden leiden dus ook in deze *1913* parallelle levens. In sommige puzzelstukken beschrijft Illies een oude wereld die nog hardnekkig overleeft, in andere een nieuwe cultuur die radicaal anders belooft te zijn.

Soms is de ratjetoe om van te smullen: zoals het verhaal van Kandinsky, die in april zijn bezorgde mama op bezoek krijgt – ze maakt zich zorgen over zijn hang naar abstractie en acht er zijn nieuwe vriendin verantwoordelijk voor. Neurasthenie is de modeziekte van de tijd: Rilke, Schiele, Kafka, Musil hebben het te pakken – Illies vergelijkt het met onze burn-out. Terwijl Russen de eerste loopings in vliegtuigen maken, worden nog oldschool duels uitgevochten. Illies trekt lijnen en stippellijnen. Daarom is het aangenaam om dit met voorkennis te lezen, dan krijgen vele anekdotes een andere kleur.

## Lappendeken

*1913* was in 2012 een absoluut succes in Duitsland en ver daarbuiten. De kritiek was internationaal lovend; er waren weinig dissidente stemmen. Hier en daar ergerde zich iemand aan de willekeur van Illies' aanpak. Op welke basis maakt hij zijn keuzes voor zijn lappendeken, vroeg men zich weleens af. Dat blijft ook in dit vervolg volslagen onduidelijk. Illies schrijft geen verantwoording. Is dat pretentie? Misschien doet het er eigenlijk niet toe en is dat het effect dat hij wil bereiken: het is aan de lezer om te puzzelen en betekenis te geven. De selectie is duidelijk zelfbewust door een schrijver/journalist gemaakt, niet door een historicus die zichzelf wegijfert.

---

Astrid Lindgren is vijf jaar oud. Het 'scenario' van *Jules et Jim* wordt geschreven. *Le sacre du printemps* gaat in première. *Dood in Venetië* wordt gerecenseerd en het woord pederastie valt

Lees De Standaard voor maar € 1!

^ [Meer info](#)

Net als de eerste is deze 1913 geen historische monografie van ‘het jaar voor de storm’; Illies gaat weer voluit voor de goede verhalen, zoekt de effecten en de kwinkslagen, zorgt voor verrassingen – zelfs al lijken sommige anekdotes futiliteiten, ze dragen bij tot de algehele sfeer.

Ook deze versie van 1913 verdient dus vier sterren. De enige kanttekening is dat Illies’ procedé intussen navolging heeft gekregen, en de originaliteit dus weg is, maar de uitvoering blijft meesterlijk. En de gezamenlijke index voor de twee boeken is een troef. Wel valt te betwijfelen of *Nog meer 1913* ook een bestseller wordt.



### PETER JACOBS

Peter Jacobs is redacteur letteren bij De Standaard.

**Meer artikels van Peter Jacobs** > (<https://www.standaard.be/auteur/peter-jacobs>)

### LEES MEER



10/04/2020 | Noord en Zuid zonder gedeeld kompas  
([https://www.standaard.be/cnt/dmf20200409\\_04918850](https://www.standaard.be/cnt/dmf20200409_04918850))



27/03/2020 | Dromen van een sociale republiek  
([https://www.standaard.be/cnt/dmf20200326\\_04903509](https://www.standaard.be/cnt/dmf20200326_04903509))



20/03/2020 | ‘Vijftig zweepslagen is niet genoeg, maar we zijn gehaast’  
([https://www.standaard.be/cnt/dmf20200319\\_04895831](https://www.standaard.be/cnt/dmf20200319_04895831))



10/04/2020 | In een leunstoel naar de Provence  
([https://www.standaard.be/cnt/dmf20200409\\_04918858](https://www.standaard.be/cnt/dmf20200409_04918858))



10/04/2020 | Natascha Wodin begraaft de vader die ze had willen wurgen  
([https://www.standaard.be/cnt/dmf20200409\\_04918860](https://www.standaard.be/cnt/dmf20200409_04918860))

# andaard.be/extra/static/